

Bosna i Hercegovina
Federacija Bosne i Hercegovine
Zeničko-dobojski kanton
OPĆINA VAREŠ
OPĆINSKI NAČELNIK

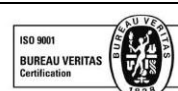

DOKUMENT OKVIRNOG BUDŽETA/PRORAČUNA ZA PERIOD 2020. - 2022. FISKALNA GODINA

Vareš, Bosna i Hercegovina
juni/lipanj 2019. godine

adresa: Zvijezda 34, 71330 Vareš
identifikacijski broj: 4218285300002
depozitni račun: 3380002210017420

tel.: 00387 32 848 100; **fax:** 848 150
web: www.vares.info
e-mail: varesh@bih.net.ba

Na osnovu članova 15., 16., 17. i 18. Zakona o budžetima u Federaciji Bosne i Hercegovine („Službene novine Federacije BiH“, br. 102/13, 9/14, 13/14, 8/15, 91/15, 102/15, 104/16, 5/18 i 11/19) Općinski načelnik općine Vareš, donosi:

DOKUMENT OKVIRNOG BUDŽETA OPĆINE VAREŠ ZA PERIOD 2020. – 2022. GODINE

1. UVOD

U skladu sa Zakonom o budžetima/proračunima u Federaciji Bosne i Hercegovine¹, izrađen je Dokument okvirnog budžeta/proračuna (DOB/P) za period 2020. - 2022. fiskalne godine, od Službe za privredu, finansije/finansije i trezor te predstavlja dio pristupa Srednjoročnog okvira rashoda navedenog perioda.

Dokument okvirnog budžeta/proračuna za period 2020. - 2022. fiskalne godine, izlaže fiskalnu strategiju te budžetske/proračunske planove na trogodišnjem nivou i ima za cilj da razvije bolju stratešku osnovu za pripremu budžeta/proračuna. Predstavlja preliminarni nacrt budžeta/proračuna za 2020. fiskalnu godinu te daje projekcije za 2021. i 2022. fiskalnu godinu. Osnova za izradu Dokumenta okvirnog budžeta/proračuna zasniva se na procjeni privrednog razvoja, razvoja socijalnog sektora, makroekonomskim pokazateljima i trendovima te prognozi prihoda i primitaka te rashoda i izdataka za godine koje su obuhvaćene Dokumentom.

Osnovni cilj Dokumenta okvirnog budžeta/proračuna je da fiskalne i makroekonomske politike postavi u centar budžetskih/proračunskih procesa te da smjernice na osnovu kojih bi se realizirali ciljevi srednjoročne razvojne strategije kako općine, tako i kantona, te viših nivoa vlasti. Još jedan bitan cilj Dokumenta okvirnog budžeta/proračuna jeste da osigura konsolidiran, cjelovit i svrsishodan okvir planiranja rashoda na nivou općine, objedinjujući podatke o fiskalnom stanju kantona, viših nivoa vlasti i vanbudžetskih fondova.

Služba za finansije, inspekcijske poslove i opću upravu je u narednim tabelama koristila projekcije prihoda od nadležnih institucija, tj. Direkcije za ekonomsko planiranje pri Vijeću Ministara BiH, Odjeljenja za makroekonomsku analizu Uprave za indirektno oporezivanje BiH, Federalnog ministarstva finansija, te Ministarstva finansija ZE-DO kantona i shodno tome sačinjene su i projekcije okvirnih rashoda Budžeta općine Vareš koje će prilikom svake izrade Budžeta za odgovarajuću godinu biti podložne revidiranju i potrebnim korekcijama.

Pri izradi ovog dokumenta korišteni su podaci iz sljedećih publikacija:

- Vijeće ministara BiH, „Program ekonomskih reformi za 2018. - 2020. godinu“, Sarajevo, januar 2018. godine;
- Direkcija za ekonomsko planiranje BiH, „Ekonomski trendovi Godišnji izvještaj 2017. godine“, Sarajevo, april 2018. godine;

¹ Zakon o budžetima Federacije BiH, „Službene novine Federacije BiH“, broj 102/13, 9/14, 13/14, 8/15, 91/15, 102/15, 104/16, 5/18 i 11/19

- Direkcija za ekonomsko planiranje BiH, „Perspektive 2019.- 2021. godine“, Sarajevo, april 2018. godine;
- Direkcija za ekonomsko planiranje BiH, „Informacija o kretanju makroekonomskih pokazatelja januar – oktobar 2018. godine“, Sarajevo, decembar 2018. godine;
- Odjeljenje za makroekonomsku analizu pri Upravi za indirektno oporezivanje BiH, „OMA Bilten“ broj: 166 i 167;
- Federalno ministarstvo finansija, Smjernice ekonomske i fiskalne politike FBiH za period 2020. - 2022. godine, Sarajevo, maj 2019. godine;
- Vlada Zeničko-dobojskog kantona, Smjernice ekonomske i fiskalne politike ZDK za period 2020. - 2022. godine, Zenica, maj 2019. godine;
- Federalni zavod za statistiku, „Mjesečni statistički pregled Federacije Bosne i Hercegovine“ broj: 1, 2, 3, 4 i 5;

2. SREDNJOROČNE MAKROEKONOMSKE PRETPOSTAVKE I PROGNOZE

2.1. Najnovija makroekonomska kretanja

Bosna i Hercegovina je, prema prvim procjenama², u 2018. godini ostvarila rast od 3.3% u odnosu na 2017. godinu, potaknut jačanjem domaće tražnje i povoljnim kretanjima u međunarodnom ekonomskom okruženju³. Najznačajniji rast je, kao i u prethodnom periodu, ostvaren u domenu privatne potrošnje i investicija, dok je doprinos neto izvoza bio neutralan. Pri ovoj procjeni je važno uzeti u obzir usporavanje ekonomskih kretanja u zemljama EU u drugoj polovini 2018. godine, koja će se sa sigurnošću odraziti i na ekonomska kretanja u Bosni i Hercegovini. Naime, posljednji podaci Eurostat – za 2018. godinu ukazuju na usporavanje rasta za četvrti kvartal 2018. godine u odnosu na isti kvartal prethodne godine (1,4%⁴), dok je istovremeno došlo i do usporavanja rasta u glavnim trgovinskim partnerima Bosne i Hercegovine, Njemačkoj i Italiji (rast u posljednjem kvartalu 2018. godine je iznosio 0,4%, odnosno 0,0%)⁵.

Prema preliminarnim procjenama, a na osnovu objavljenih saopštenja Federalnog zavoda za statistiku za četiri kvartala 2018. godine⁶, BDP Federacije Bosne i Hercegovine je u 2018. godini iznosio 21,2 mlrd. KM i realno je veći za 3,5% u odnosu na 2017. godinu.

Bruto društveni proizvod FBiH je u periodu od 2015-2018. godine bilježio konstantan rast po prosječnoj stopi od 3,1%. BDP po glavi stanovnika je u 2016. godini iznosio 8.857,0 KM, u 2017. godini 9.331,0 KM⁷, dok se za 2018. godinu ovaj iznos procjenjuje na 9.910,0 KM⁸ po glavi stanovnika u Federaciji BiH. U strukturi BDP-a Federacije BiH za 2018. godinu, posmatrano po područjima klasifikacije djelatnosti BiH, značajniji realni rast bruto dodane

² U toku izrade Smjernica dostupni su podaci za prva tri kvartala 2018. godine (BHAS) i procjene za četvrti kvartal 2018. godine (DEP)

³ DEP: DOB-Makroekonomske projekcije 2020-2022, mart 2019. godine

⁴ Eurostat, „GDP main aggregates and employment estimates for IV quarter 2018“, no.42/19, mart 2019. godine

⁵ DEP: DOB-Makroekonomske projekcije 2020-2022, mart 2019. godine

⁶ Kvartalni rast BDP-a FBiH U 2018. godini iznosio je 3,9%, 3,4%, 3,3% i 3,6%, respektivno

⁷ Federalni zavod za statistiku, prema zvaničnim saopštenjima

⁸ Kalkulacije FMF: Procijenjeni nominalni BDP u 2018 godini/broj stanovnika (procjena sredinom 2018. godine-Federalni zavod za statistiku)

vrijednosti zabilježen je u djelatnostima: Poljoprivreda, šumarstvo i ribolov, Trgovina na veliko i na malo, popravak motornih vozila i motocikala, Prijevoz i skladištenje, Djelatnosti pružanja smještaja te pripreme i usluživanja hrane, Građevinarstvo, Stručne, naučne, tehničke, administrativne, uslužne i pomoćne djelatnosti i Informacije i komunikacije. Realni pad bruto dodane vrijednosti zabilježen je u djelatnostima: Prerađivačka industrija, Vađenje ruda i kamena, Proizvodnja/opskrba električnom energijom i plinom, Snabdijevanje/opskrba vodom, Poslovanje nekretninama, Finansijske djelatnosti i djelatnosti osiguranja, Javna uprava i odbrana, Socijalna zaštita, te Umjetnost, zabava i rekreacija⁹.

Indeks obima industrijske proizvodnje smanjen je na 0,8% u 2018. godini, sa 3,8% u 2017. godini¹⁰. Najveće učešće u kretanju industrijske proizvodnje ima oblast Proizvodnje/snabdijevanja električnom energijom i plinom, koja bilježi rast u 2018. godini, zatim oblasti koje su zabilježile pad i to: Vađenje ruda i kamena, te Prerađivačka industrija, ponajviše usljed smanjene proizvodnje hemikalija, baznih metala, duhanskih, prehrambenih i tekstilnih proizvoda.

Obim robne razmjene u 2018. godini dodatno je povećan u odnosu na 2017. godinu, kada su stope rasta izvoza i uvoza bilježile dvocifrene iznose. Pokrivenost uvoza izvozom u 2018. godini iznosila je 59,6%, dok je u 2017. godini iznosila 58,3%.

Inflacija mjerena ideksom potrošačkih cijena u Federaciji BiH je u 2017. godini iznosila 1,7%, te 1,6% u 2018. godini¹¹. Trend blagog porasta cijena potaknut je rastom cijena u segmentima prevoza, alkoholnih/bezalkoholnih pića i duhana, stanovanja, električne energije, plina, vode i ostalih energenata. Rast cijena u ovim odjeljcima posljedica je porasta cijene sirove nafte na svjetskom tržištu, kao i nastavak harmonizacije akcizne politike u BiH sa politikom akciza na cigarete u Evropskoj uniji. Tržište rada FBiH u 2018. godini karakterizira daljnji pad stope nezaposlenosti, odnosno povećanje broja zaposlenih lica, kao i porast prosječnih ličnih primanja u vidu bruto i neto plate.

Najznačajniji doprinos porastu broja zaposlenih lica bio je u oblastima industrije i trgovine, te, usljed porasta broja turističkih posjeta i noćenja, u oblasti hotelijerstva i ugostiteljstva. Registrovana stopa nezaposlenosti Federacije BiH u 2016. godini iznosila je 45,2%, dok je ista na kraju 2018. godine iznosila 39,2%¹².

2.2. Makroekonomski okvir za period 2020-2022. godina

U Bosni i Hercegovini se u 2019. godini očekuje nastavak trenda ekonomskog rasta, iako bi stopa rasta bila neznatno niža nego u 2018. godini, imajući u vidu usporavanje ekonomskog rasta u Evropskoj uniji. Tako se u 2019. godini očekuje rast od 3,1%¹³, potaknut rastom potrošnje (javne i privatne), te investicija. Odabrani makroekonomski pokazatelji BiH za naredni srednjoročni period nalaze se u Tabeli 1.

⁹ Obrada prema Saopštenju: Tromjesečni BDP FBiH, IV tromjesečje 2018. godine, br.10.3.4 od 29.3.2019. godine, Federalni zavod za statistiku

¹⁰ Federalni zavod za statistiku

¹¹ Federalni zavod za statistiku

¹² Federalni zavod za statistiku i Federalni zavod za zapošljavanje

¹³ DEP: DOB-Makroekonomske projekcije 2020-2022., mart 2019. godine

Tabela 1. Projekcije makroekonomskih pokazatelja BiH (2019-2022.), u %

Indikator	2019	2020	2021	2022
Bruto domaći proizvod (realni rast)	3,1	3,7	3,8	4,0
Indeks industrijske proizvodnje	2,3	4,3	4,7	5,0
Izvoz roba	4,9	7,2	6,7	6,6
Uvoz roba	2,9	4,7	5,1	4,6
Stope nezaposlenosti	33,0	31,5	30,0	29,0
Stope rasta broja zaposlenih lica	2,8	2,9	3,0	3,1
Indeks potrošačkih cijena	1,3	1,4	1,5	1,7

Izvor: Prilagođeno prema DEP: Makroekonomske projekcije za DOB, mart 2019. godina

Pod pretpostavkom povoljnog eksternog okruženja i implementacije strukturnih reformi u zemlji, sa glavnim osloncem u domaćoj tražnji, u BiH se u periodu od 2020- 2022. godine očekuje rast BDP-a po stopama od 3,7%, 3,8%, te 4,0%, respektivno. Očekuje se usporen rast industrijske proizvodnje u 2019. godini po stopi od 2,3%, usljed smanjene proizvodnje u okviru rudarstva, prerađivačke proizvodnje, te smanjenja proizvodnje u hidroelektranama, dok se u narednom srednjoročnom periodu predviđa osjetniji napredak usljed provedbe reformskih mjera, odnosno povećanja investicionih ulaganja u industrijske kapacitete.

U 2019. godini se, usljed slabljenja izvozne tražnje, odnosno smanjene ekonomske aktivnosti u okruženju, očekuje usporavanje izvoznog i uvoznog rasta, s tim da će ovakvo usporavanje biti izraženije na uvoznoj strani, što će u konačnici rezultirati blagim smanjenjem vanjskotrgovinskog deficita, odnosno pozitivnim doprinosom ekonomskom rastu.

Na tržištu rada u BiH se u narednom srednjoročnom periodu očekuje daljnje smanjenje stope nezaposlenosti, odnosno porast broja zaposlenih lica. Projekcije su određene poslovnim ambijentom u BiH, odnosno u regiji, uz pretpostavku povećanog obima poslovnih aktivnosti. Uz ovakve uslove, u BiH se očekuje i rast prosječne neto plate koja bi se u periodu od 2020 – 2022. godine mogla uvećati za 3,2%- 3,4%¹⁴.

Obzirom na očekivanja nižih cijena sirove nafte, pretpostavljena inflacija u EU u 2019. godini bi mogla biti nešto niža u odnosu na 2018. godinu¹⁵ i iznositi 1,6%¹⁶. U BiH se, na osnovu posljednjih raspoloživih podataka u 2019. godini može očekivati inflacija od 1,3%, dok se u periodu 2020- 2022. godina očekuje kretanje iste po stopama 1,4%- 1,7%. Kretanje inflacije će, kao i u prethodnom periodu, prvenstveno biti određeno kretanjem cijena sirove nafte na svjetskom tržištu, cijena hrane i alkoholnih/bezalkoholnih pića, cijena komunalija u manjem obimu, te periodom provedbe akcizne politike na cigarete.

Posljednji statistički pokazatelji o makroekonomskim kretanjima u Federaciji BiH ukazuju na nastavak trenda ekonomskog rasta u 2019. godini.

¹⁴ DEP: DOB-Makroekonomske projekcije 2020-2022, mart 2019. godine

¹⁵ Inflacija EU u 2018. godini iznosila je 1,9%

¹⁶ Projekcije EUROSTAT-a, ECB-a i EK

Industrijski promet u FBiH u januaru 2019. godine bio je manji za 5,0% u odnosu na isti mjesec prethodne godine, dok je u februaru zabilježio rast po stopi od 9,5%¹⁷.

Federacija BiH je za februar 2019. ostvarila izvoz u ukupnoj vrijednosti 610,7 hilj. KM, što je 7,5% više u odnosu na januar 2019., odnosno za 1,9% više u odnosu na februar prethodne godine. U istom mjesecu ostvaren je uvoz u vrijednosti 1,01 mlrd. KM, što je za 16,4% više u odnosu na januar 2019., odnosno za 14,1% više u odnosu na februar prethodne godine. U periodu januar-februar 2019. izvoz je prosječno rastao svaki mjesec za 7,5%, a uvoz je prosječno rastao za 16,4%. Procenat pokrivenosti uvoza izvozom je 55,6% što je za 4,6% manje u odnosu na januar 2019. godine, kada je pokrivenost iznosila 60,2%. Trgovinski deficit Federacije BiH za februar 2019. iznosi 487,8 hilj. KM. Najveća vrijednost izvoza i uvoza ostvarena je u području prerađivačke industrije¹⁸.

Potrošačke cijene u februaru 2019. godine, u odnosu na isti mjesec prethodne godine, više su za 1,0% (godišnja inflacija). U januaru 2019. godine u odnosu na januar 2018. godine, cijene su više za 1,6%¹⁹.

U februaru 2019. godine, ukupan broj zaposlenih u Federaciji BiH iznosio je 523.658. U odnosu na prethodni mjesec broj zaposlenih se smanjio za 0,7%, a broj zaposlenih žena za 1,0%. Broj zaposlenih u pravnim osobama u odnosu na prethodni mjesec se smanjio za 0,8%, a broj zaposlenih žena za 1,1%.

Broj nezaposlenih u februaru 2019. godine u odnosu na prethodni mjesec se smanjio za 0,7%, a broj nezaposlenih žena za 0,6%. Stopa registrirane nezaposlenosti u februaru 2019. iznosila je 38,4%, a za žene 46,1%²⁰.

Prosječna mjesečna isplaćena neto plaća po zaposlenom za februar 2019. godine u Federaciji BiH iznosi 895,0 KM i nominalno je niža za 3,1%, a realno za 3,4%, u odnosu na prethodni mjesec. U odnosu na isti mjesec prethodne godine prosječna mjesečna isplaćena neto plaća po zaposlenom za februar 2019. godine nominalno je viša za 5,0%, a realno za 4,0%. Prosječna mjesečna isplaćena bruto plaća po zaposlenom za februar 2019. godine u Federaciji BiH iznosi 1.372,0 KM i nominalno je niža za 3,5% i realno za 3,7%, u odnosu na prethodni mjesec. U odnosu na isti mjesec prethodne godine prosječna mjesečna isplaćena bruto plaća po zaposlenom za februar 2019. godine nominalno je viša za 5,1%, a realno za 4,0%²¹.

Projekcije nominalnog i realnog BDP-a FBiH, sa pripadajućim stopama rasta i očekivane inflacije prikazane su u Tabeli 2.

¹⁷ FZS, Saopćenje: Index prometa industrije za februar 2019 (prvi rezultati), br.9.1.2. od 02.4.2019. godine

¹⁸ FZS, Saopćenje: Robna razmjena sa inozemstvom, br.16.1.2. od 20.3.2019. godine

¹⁹ FZS, Saopćenje: Index potrošačkih cijena za februar 2019, br.7.1.2. od 20.3.2019. godine

²⁰ FZS, Saopćenje: Zaposleni po područjima KD 2010 za februar 2019 (prvi rezultati), br.8.2.2. od 16.4.2019. godine

²¹ FZS, Saopćenje: Prosječna bruto i neto plaća zaposlenih po područjima KD 2010 za februar 2019, br.8.1.2. od 16.4.2019. godine

Tabela 2. BDP-a FBiH za 2017. godinu, procjena za 2018. godinu i projekcije za period 2019 - 2022. godina

Indikator	Zvanični podaci	Procjena	PROJEKCIJE			
	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Nominalni BDP u mil.KM	20.540	21.765	22.744	23.790	24.979	26.279
Nominalni rast u %	5,1	6,0	4,5	4,6	5,0	5,2
Realni BDP u mil.KM	20.173	21.264	22.561	23.599	24.731	26.017
Realni rast u %	3,2	3,5	3,7	3,8	4,0	4,2
Inflacija %	1,8	2,4	0,8	0,8	1,0	1,0

Izvor: Federalno ministarstvo finansija

U periodu od 2019-2022. godine u Federaciji BiH se očekuje rast BDP-a po stopama od 3,7%, 3,8%, 4,0% i 4,2%, respektivno. Uprkos projiciranom usporenom rastu u Evropskoj uniji (projicirani rast za EU28 je revidiran sa 1,9% na 1,5%²²), u Federaciji BiH se u 2019. godini očekuje nastavak ekonomskog rasta, po nešto sporijoj stopi u odnosu na prethodni period, u iznosu od 3,7%. Očekivani rast će najznačajnije uporište imati u očekivanom porastu privatne i javne potrošnje, usljed višegodišnje provedbe politike fiskalne konsolidacije, te porastu ukupnih (privatnih i javnih) investicija.

Očekuje se da će glavni oslonac projiciranog rasta u srednjoročnom periodu biti domaća tražnja. Povećanje ukupne ekonomske aktivnosti, uz očekivano povećanje industrijske proizvodnje, građevinarstva, a stim u vezi i broja zaposlenih i prihoda od izvoza, trebalo bi rezultirati povećanjem raspoloživog dohotka građana, te u konačnici i povećanjem privatne potrošnje. Na nivou zemlje, prosječni rast privatne potrošnje u periodu od 2020- 2022. godine očekuje se po stopama od 1,8%, 2,0% i 2,1%²³, respektivno.

Uz navedeno, nastavak provedbe politike fiskalne konsolidacije će imati za cilj smanjenje javne potrošnje u odnosu na BDP, kroz ograničavanje rasta tekuće potrošnje i tekućih transfera, uvažavajući zakonski predviđen rast istih, te bi se eventualno ostvarene uštede, odnosno fiskalni prostor usmjerio na kapitalne investicije, čijim bi se rastom u konačnici ostvario i veći sveukupni ekonomski rast. Dakle, u narednom srednjoročnom periodu se u Federaciji BiH očekuje značajniji doprinos javnih investicija rastu BDP-a, prvenstveno kroz planiranu izgradnju putne i energetske infrastrukture.

Uz izvjesno sticanje statusa BiH kao kandidata za članstvo u EU, te kontinuirane procese unapređenja poslovnog okruženja i provedbu ostalih sveobuhvatnih strukturnih reformskih mjera, izvjestan je i veći priliv domaćih i stranih investicija. Takođe, uz pretpostavku provedbe pomenutih reformi u smislu poboljšanja konkurentnosti, u narednom srednjoročnom periodu se može očekivati i porast vanjskotrgovinske razmjene, odnosno postepeno smanjenje vanjskotrgovinskog deficita FBiH.

²² DGEFCIN, European economic forecast, Winter Interim, februar 2019.

²³ DEP: DOB-Makroekonomske projekcije 2020-2022, mart 2019. godine

Naredni srednjoročni period se, u smislu očekivanog kretanja ukupnog nivoa cijena u FBiH može okarakterisati kao period niske i stabilne inflacije, sa projiciranim stopama iste od 0,8% u 2019. godini do 1,0% u 2022. godini²⁴. Ovakvo kretanje cijena će u najvećoj mjeri biti određeno kretanjem cijena na svjetskom tržištu energenata, te domaćim faktorima kao što su cijene hrane, alkoholnih/bezalkoholnih pića, energenata, kao i potencijalnog nastavka provedbe harmonizacije akcizne politike na cigarete i duhan u skladu sa EU legislativom. Navedene projekcije su preliminarne i biti će predmet revidiranja nakon prikupljanja novijih podataka o kretanju makroekonomskih parametara u Federaciji BiH.

Direkcija za ekonomsko planiranje (DEP) izradila je Makroekonomske pokazatelje na nivou Bosne i Hercegovine za period 2020. - 2022. godine koji su dati u slijedećem pregledu.

Tabela 1: Makroekonomski pokazatelji za BiH za period 2020- 2022 godine

Indikator	Zvanični podaci	Projekcije				
	2017.	2018	2019	2020	2021	2022
Nominalni BDP u mil. KM	32.510	34.034	35.507	37.107	39.036	41.098
Nominalni rast u %	4,8	4,7	4,3	4,5	5,2	5,3
BDP deflator (prethodna godina=100)	101,3	101,4	101,2	100,8	101,3	101,3
Realni BDP u mil. KM (prethodna godina=100)	32.092	33.578	35.090	36.804	38.535	40.581
Realni rast u %	3,4	3,3	3,1	3,7	3,8	4,0
Inflacija mjerena indeksom potrošačkih cijena u %	1,3	1,4	1,3	1,4	1,5	1,7
Potrošnja u mil. KM	31.036	31.921	32.809	33.782	34.827	36.076
Vladina potrošnja u mil. KM	6.369	6.497	6.614	6.753	6.874	7.080
Privatna potrošnja u mil.KM	24.667	25.425	26.195	27.030	27.953	28.996
Investicije u mil.KM	5.653	6.251	6.715	7.378	8.108	8.952
Vladine investicije u mil.KM	728	932	1.035	1.283	1.501	1.711
Privatne investicije u mil. KM	4.924	5.318	5.680	6.095	6.607	7.241
Nacionalna bruto štednja u % BDP	15,8	16,9	17,8	18,7	20	20,9
Bilans tekućeg računa u mil.KM	-1.473	-1.488	-1.451	-1.498	-1.512	-1.657
Bilans tekućeg računa u % BDP	-4,5	-4,4	-4,1	-4,0	-3,9	-4,0
Nominalni rast uvoza u %	13,3	7,9	5	7,3	7,3	8,1
Nominalni rast izvoza u %	18,4	11,1	7	9,4	9,6	9,9

Izvor: Direkcija za ekonomsko planiranje (DEP), mart 2019. godine

²⁴ Inflacija mjerena korištenjem BDP deflatora

2.3. Rizici po projekcije

Uzimajući u obzir da vanjsko okruženje predstavlja glavnu strukturnu odrednicu većine ekonomskih kretanja u BiH, odnosno u FBiH, ono isto tako predstavlja i potencijalni izvor rizika po domaća ekonomska kretanja. Eskalacija globalnih izazova kao što su trgovinski ratovi, pregrijavanje američke ekonomije, slabljenje rasta u Aziji, kao i pitanja Brexit-a zasigurno bi se odrazila na ekonomski rast u EU u vidu usporavanja, odnosno slabljenja istog. To bi u konačnici rezultiralo slabljenjem izvozne tražnje, odnosno usporavanjem prosječne stope rasta robnog izvoza, te bi imalo negativan uticaj na priliv kapitala, posebno uzevši u obzir da zemlje EU predstavljaju ključni izvor za eksterno finansiranje u BiH. Pored navedenog, kretanja svjetskih cijena, posebno nafte i u određenoj mjeri metala, mogli bi imati negativan uticaj na domaća ekonomska kretanja.

Pored eksternih, potencijalni rizik za ostvarivanje makroekonomskih projekcija predstavljaju i rizici internih dinamika. Osnovni interni rizik koji bi mogao imati negativan uticaj na ekonomski rast vezan je za proces formiranja vlasti i nastavak reformskih procesa. Eventualna kašnjenja u procesu provedbe ekonomskih reformi bi se odrazila na kretanje finalne potrošnje i investicija, što bi dovelo do usporavanja rasta. Rizik u srednjem roku predstavlja i migracija stanovništva, koja prijeti smanjenju produktivnosti, a samim time i projiciranom ekonomskom rastu.

Eventualno slabljenje poslovne aktivnosti u međunarodnom ekonomskom okruženju imalo bi uticaj na ukupnu poslovnu aktivnost u zemlji, a time i na industrijsku proizvodnju. Osim toga, dotrajalost postojećih i usporena dinamika u izgradnji novih proizvodnih kapaciteta, kao i visoka ovisnost o vremenskim prilikama predstavljaju potencijalni rizik kada je u pitanju sektor za proizvodnju električne energije.

Najveći rizik po pozitivne promjene na tržištu rada predstavljaju dešavanja u segmentu industrijske proizvodnje, investicija i vanjske trgovine, kao i eventualni zastoj u provedbi planiranih strukturnih reformi.

Na kretanje ukupnog nivoa cijena uticaj bi mogli imati interni (promjene cijena komunalija, povećanje akciza), kao i eksterni faktori (primarno kretanje cijena sirove nafte i hrane), te bi svako povećanje cijena koje je brže od pretpostavljenog u osnovnom scenariju moglo uvećati nivo inflacije.

3. EKONOMSKI TRENDOVI I STATISTIČKI POKAZATELJI FEDERACIJE BOSNE I HERCEGOVINE

Prema podacima Federalnog zavoda za statistiku (FZS) u Federaciji Bosne i Hercegovine, koja se prostire na površini od 26.110,50 km² i popisanim brojem stanovnika u iznosu od 2.196.000, bruto domaći proizvod po stanovniku u Federaciji BiH za 2018. godinu iznosi 9.331,00 KM. Stopa realnog rasta BDP-a u 2018. godini u odnosu na iznosi 3,2%. Prosječna mjesečna isplaćena neto plaća u 2018. godini iznosila je 889,00 KM, što je u odnosu na 2017. godinu, kada je prosječna mjesečna isplaćena neto plaća iznosila 860,00 KM, manje za 29,00 KM ili 3,26%. Komparativno posmatrano, prosječna mjesečna bruto plaća u 2018. godini iznosila je 1.365,00 KM. Indeks industrijske proizvodnje u 2018. godini iznosio je 100,8 i u odnosu na indeks industrijske proizvodnje u 2017. godini koji je iznosio 103,8

manji je za 3,0 indeksnih poena ili 2,89%. Uvoz ostvaren u 2018. godini iznosio je 13.266.591 KM (u hiljadama/tisućama), dok je istovremeno izvoz iznosio 7.911.910 KM (u hiljadama/tisućama) iz čega proizilazi da je pokrivenost uvoza izvozom 59,96%. Indeks potrošačkih cijena za 2018. godinu iznosio je 101,6 i u odnosu na 2017. godinu kada je indeks potrošačkih cijena iznosio 103,8 manji je za. Ukupan broj zaposlenih osoba u 2018. godini iznosio je 519.800 osoba, te je vidljivo povećanje broja zaposlenih osoba u odnosu na 2017. godinu, kada je broj zaposlenih osoba iznosio 505.201, za 14.509 ili 2,88%. Broj nezaposlenih osoba u 2018. godini iznosio je 329.907 osoba, što je u odnosu na 2017. godinu, kada je broj nezaposlenih iznosio 349.699, smanjenje broja nezaposlenih za 19.792 osoba ili 5,66%. Od ukupnog broja nezaposlenih osoba 188.503 ili 57,14% su žene.

3.1. Projekcije indirektnih/neizravnih poreza za period 2020. - 2022. godine

Projekcije prihoda od indirektnih/neizravnih poreza za period 2020. – 2022. godine sastoje se od osnovnog scenarija projekcija.

Osnovni scenarij projekcija prihoda temelji se na sljedećim pretpostavkama:

- Prognozama makroekonomskih pokazatelja Direkcije za ekonomsko planiranje (DEP) za pomenuti period (mart/ožujak 2019.);
- Nastavku harmonizacije akciza na cigarete sa standardima EU i primjeni nove politike oporezivanja rezanog duhana;
- Efektima primjene adaptiranog Sporazuma o stabilizaciji i pridrživanju EU (SSP), u primjeni od 01.02.2017. godine;
- Tekućim trendovima u naplati prihoda od indirektnih/neizravnih poreza.

Fiskalna politika, usklađena sa mjerama Reformske agende, u 2019. godini i narednom srednjoročnom periodu fokusirana je na podršci makroekonomskom rastu, u cilju povećanja fiskalnog prostora politikama koje promovišu dugoročni rast i suzbijaju sivu ekonomiju.

Ključne aktivnosti prvenstveno podrazumijevaju djelovanje u pravcu stvaranja povoljnog i stabilnog poslovnog okruženja, atraktivnog za povećan priliv i domaćih i stranih investicija, kao glavnog generatora prognoziranog srednjoročnog makroekonomskog rasta. Provedbu planiranih aktivnosti i dalje prati nastavak reformi u cilju kreiranja stabilnog poreznog sistema i približavanja istog standardima Evropske unije.

U narednom periodu očekuje se završetak započete reforme u oblasti oporezivanja dohotka. U strukturi ukupnih poreznih prihoda, konsolidiranih na nivou Federacije Bosne i Hercegovine, prihodi po osnovu poreza na dohodak, na osnovu podataka o izvršenju za 2018. godinu, uzimaju učešće od 8,8%, sa tendencijom rasta u odnosu na posmatrani prethodni period.

Uvođenjem sistema dohotka 2009. godine uspostavljen je sistem tržišnog dohotka u skladu sa težnjom Bosne i Hercegovine za članstvo u Evropskoj uniji, koja je istovremeno nametnula i preuzimanje jedinstvenog obrasca strukture direktnih poreza iz legislative i dobre prakse zemalja članica. Međutim, uticaj mobilnosti radne snage zbog globalizacije i načina poslovanja, zahtjevao je reformu na koju duže vrijeme ukazuju i svi subjekti na tržištu Bosne i Hercegovine, a u svrhu poboljšanja, odnosno ujednačavanja uslova poslovanja, posebno kada

je u pitanju porezno opterećenje rada. Pod poreznim opterećenjem ovdje se svakako, pored poreza na dohodak, misli i na obavezna izdvajanja doprinosa za penzijsko i invalidsko osiguranje, doprinosa za zdravstveno osiguranje, doprinosa za zapošljavanje, kao i drugih dažbina, koje po osnovu isplaćenih plaća i drugih oporezivih naknada poslodavci moraju obračunavati i plaćati na svoj teret (doprinosi na bruto plaću – 10,5%).

Posmatrajući prihodovnu stranu, cilj propisa je i osigurati srednjoročnu fiskalnu održivost kantonalnih budžeta, u koje se prihodi po osnovu poreza na dohodak uplaćuju, a koji će uslijed smanjenja javnih prihoda po osnovu jednog izvora dohotka biti kompenzirani oporezivanjem drugog izvora dohotka (ulaganje kapitala, nagradnih igara i igara na sreću, ostali dohodak). Na taj način, planirane izmjene će imati neutralan efekat na ukupan nivo ostvarenja javnih prihoda po ovoj kategoriji.

Povećanje prihoda na ime poreza na dobit svakako je i posljedica oporezivanja prihoda nerezidenata, koji se ostvaruju na teritoriji Federacije Bosne i Hercegovine, te će se u narednom periodu vršiti kontinuirano obavještanje poreznih agenata o obavezi obračuna i obustave ovog prihoda.

Proširenjem porezne baze novim zakonom o porezu na dobit od 2016. godine proširenje i obuhvat poreznih obveznika, koji mogu koristiti porezni poticaj, te je prema podacima iz perioda 2016 – 2018. godine, 25,0% porezne baze korišteno za poticaje, od čega 75,46% u korist prerađivačke industrije, a sa 17,86% slijedi trgovina na veliko i na malo.

U narednom periodu nastaviti će se analiza trendova kretanja poreza na dobit i uticaja zakonskih odredbi na poslovanje pravnih lica, a u svrhu stvaranja povoljnog poslovnog okruženja.

Kao treći značajni oblik direktnog oporezivanja, porez na imovinu, koji u svoj obuhvat uzima: porez na imovinu, porez na promet nepokretnosti i porez na naslijeđe i poklone, na teritoriji Federacije Bosne i Hercegovine je trenutno uređen propisima na nivou kantona i jedinica lokalne samouprave, sa ukupno 20 zakonskih akata, kojima je regulisana ista materija.

Uzimajući u obzir da se nadzor nad naplatom i obračunom ovih poreza vrši od strane Porezne uprave Federacije Bosne i Hercegovine, u narednom periodu planirano je analiziranje propisa na nivou kantona, te predlaganje kvalitetnijih pravnih rješenja. U cilju pojednostavljenja poslovnog okruženja, u narednom periodu potrebno je donijeti jedinstven zakon o oporezivanju imovine na nivou Federacije Bosne i Hercegovine, pri tome ne mijenjajući korisnike prihoda naplaćenih po ovom osnovu. Pored toga, biće potrebno uspostaviti evidencije imovine, koja će objediniti sve postojeće podatke o zemljištu, zgradama i vlasništvu/stanarima, a koji će služiti za izračun godišnjeg poreza u vezi sa svakom imovinom. Svaka imovina mora biti povezana sa identifikacionim poreznim brojem vlasnika ili stanara. Potrebno je uraditi dobru pripremu na stvaranju jedinstvene baze podataka o nekretninama, jer porezi od imovine mogu biti značajni budžetski prihodi.

Siva ekonomija je prepoznata kao glavni faktor utjecaja na fiskalnu politiku, te je u narednom periodu fokus na mjere porezne politike, kojima se može utjecati na smanjenje neformalne ekonomije. Implementacija porezne politike same po sebi iziskuje visoke administrativne i transakcijske troškove za budžete i vlade, jer mora uspostaviti i održavati sistem u cilju ublažavanja utaje poreza. S druge strane, siva ekonomija, čija je glavna uloga i razlog djelovanja utaja poreza, znači da izvan zvanične statistike ostaju mnogi prihodi, što

posljedično utiče i na iskazivanje BDP-a obzirom da isti tada ne odražava realnu ekonomsku situaciju. Posljedično navedenom, ne postoji tačna slika stanja, što lančano može utjecati na donošenje pogrešnih odluka u vezi sa ekonomijom entiteta i države, te u cilju povećanja prihoda uzrokovati dodatna opterećenja poreznih obveznika, koji poštuju zakon.

Uzimajući u obzir navedeno, porezna politika je kreirana polazeći do osnovnih pretpostavki sive ekonomije:

1. oni koji su uključeni u neformalnu ekonomiju moraju imati poticaj da poduzmu mjere u ovoj oblasti. Drugim riječima, koristi koje očekuju od širenja svojih aktivnosti u neformalnom sektoru moraju biti veće od očekivanih troškova njihovog otkrivanja. Naknade za socijalno osiguranje smatraju se veoma utjecajnim faktorom obima sive ekonomije, jer poput visokog oporezivanja, doprinosi koje plaćaju poslodavci i u privredi i utaji poreza doprinose razvoju sive ekonomije. Jedan broj građana ima podsticaj da djeluje u sivoj ekonomiji i navede manje prihode kako bi iskoristili takve pogodnosti, i
2. treba pružiti odgovarajuće mogućnosti, tj. postoje zaposlenja u neformalnoj ekonomiji. Što se tiče potražnje za radnom snagom, reprezentativna firma se suočava sa sljedećom odlukom: mora izabrati da li će proizvoditi pomoću inputa iz redovnog sektora, u kojem slučaju podliježe porezima na svoje prihode ili, obrnuto, skriva svoju aktivnost u sivoj ekonomiji.

Također, u cilju smanjenja sive ekonomije, predloženim pojačanim mjerama nadzora i jačom kontrolom obveznika, kroz izmjene i dopune Zakona o fiskalnim sistemima u Federaciji Bosne i Hercegovine, koje je Dom naroda Parlamenta Federacije Bosne i Hercegovine je na 18. vanrednoj sjednici, održanoj 19.04.2018. godine razmatrao i prihvatio, stvoriti će se jača porezna disciplina, smanjiti neloyalna konkurencija, te bolje urediti tržište u Federaciji Bosne i Hercegovine. Pomenuta mjera će se u konačnici odraziti i na povećan nivo naplate poreznih prihoda, posebno prihoda od indirektnih poreza, omogućavanjem povoljnijeg koeficijenta doznačavnja istih za Federaciju Bosne i Hercegovine, ako se uzme u obzir da je njegov izračun direktno zasnovan na udjelu u krajnjoj potrošnji.

Nadalje, posmatrano sa sigurnosnog i funkcionalnog aspekta evidentiranja prometa putem fiskalnih uređaja Federalno ministarstvo finansija je u 2018. godini sa svim akterima uključenim u proces fiskalizacije pokrenulo aktivnosti po pitanju poboljšanja funkcijskog i tehničkog unapređenja sistema fiskalizacije u Federaciji Bosne i Hercegovine što će pratiti izmjene postojećih propisa iz oblasti fiskalizacije.

Da bi se pristupilo izmjenama propisa u oblasti fiskalizacije, potrebno je prethodno u narednom periodu realizirati aktivnosti, koje već aktivno provodi Federalno ministarstvo finansija, sa svim učesnicima fiskalizacije, a odnose se na detaljno analiziranje mogućnosti i definisanja aktivnosti po pitanju primjene naprednih tehnologija za povećanje kapaciteta i brzine mreže podataka, uvođenja dodatnih sigurnosnih mehanizama, infrastrukture Porezne uprave Federacije Bosne i Hercegovine i troškova oko dogradnje iste, tehničkih rješenja i izmjena potrebnih sa strane zastupnika/proizvođača i distributera uređaja, mogućnosti prilagodbe postojećih fiskalnih uređaja i prelaznog roka u cilju što manjeg opterećenja obveznika, kao i izvršiti praktična testiranja u realnoj primjeni glede mogućnosti primjene naprednijih tehnologija za unaprjeđenje sistema fiskalizacije.

Stoga, i u periodu 2020.-2022. godina nastavlja se sa aktivnostima provođenja reforme Porezne uprave Federacije Bosne i Hercegovine kroz izmjene pravnih pretpostavki, koje će omogućiti racionalnije i efikasnije djelovanje iste.

U narednom periodu, fokus porezne politike biće usmjeren i na prilagođavanju legislative i procesa, obzirom da je Bosna i Hercegovina postala članica Globalnog foruma za transparentnost i razmjenu informacija u porezne svrhe u 2018. godini, te da bi u 2019. godini trebala postati i članica u Inkluzivnom okviru za provedbu i praćenje mjera razvijenih u okviru Projekta OECD-a/G20 sprečavanja erozije porezne osnovice i premještanja dobiti (Inkluzivni okvir o BEPS-u), kao i potpisati Multilateralnu konvenciju o uzajamnoj administrativnoj pomoći u poreznim pitanjima (MAC) i Multilateralnu konvenciju o provedbi mjera za sprječavanje erozije porezne osnovice i premještanja dobiti koje se odnose na porezni ugovor (MLI). Pomenuta međunarodna tijela i konvencije zahtjevaju uvođenje međunarodno priznatih standarda u zakonodavstvo Bosne i Hercegovine, s ciljem sudjelovanja u međunarodnoj borbi protiv porezne utaje i izbjegavanja plaćanja poreza kroz transparentnost i razmjenu poreznih informacija, uticaja na agresivno porezno planiranje, porezne prevare, poreznu evaziju i to posebice u slučaju velikih multinacionalnih kompanija.

Pored prednje navedenih mjera, u cilju unapređenja sistema upravljanja javnim finansijama, nastavak aktivnosti je vezan i za Registar taksi i naknada u Federaciji Bosne i Hercegovine, koji je Vlada Federacije Bosne i Hercegovine usvojila krajem 2017. godine. Imajući u vidu njegov značaj u pružanju relevantnih informacija fizičkim i pravnim licima, nastavljene su aktivnosti unapređenja Registra u cilju pojednostavljenja korištenja za poslovne subjekte i građane, ali i administriranja od strane Federalnog ministarstva finansija, pretvorbom Registra u web aplikaciju. Završena je radna verzija web Registra, koja će biti postavljena na zvaničnoj web stranici Ministarstva.

Također, na osnovu opredjeljenja Vlade Federacije Bosne i Hercegovine na provođenju reformi kroz Reformsku agendu Evropske unije i Akcionog plana za 2016.-2018. godinu, za ukidanje parafiskalnih nameta, provedene su aktivnosti analiza propisa o naknadama i taksama u Federaciji Bosne i Hercegovine i aktivnosti za iznalaženjem pravnih rješenja za provođenje reformi u ovoj oblasti.

Analizom je uočena potreba da se u narednom periodu nastave aktivnosti za iznalaženjem pravnih rješenja u kontekstu ustavnih nadležnosti svih nivoa vlasti, radi kontrole uvođenja i povećanja parafiskalnih nameta, propisivanja obaveze plaćanja taksi i naknada, uključivanjem donosioca propisa u regulisanju ove oblasti.

Nadalje, posmatrano sa aspekta zakonskih rješenja u oblasti pripadnosti i raspodjele javnih prihoda u Federaciji Bosne i Hercegovine, u cilju poboljšanja finansijskog položaja određenog broja korisnika javnih prihoda, a prateći zahtjeve i inicijative korisnika nastavlja se sa iznalaženjem najoptimalnijeg prijedloga poboljšanja postojećeg vertikalnog i horizontalnog sistema raspodjele prihoda od indirektnih poreza. Po preporukama i sugestijama MMF-a i uvažavajući inicijative korisnika, izvršene su analize i modeliranje pripadnosti i raspodjele javnih prihoda, radi stvaranja dokumentacione osnove u kreiranju novih zakonskih rješenja raspodjele javnih prihoda sa posebnim naglaskom na prihode od indirektnih poreza. U narednom periodu bi se nakon ponovnog sagledavanja mogućih rješenja kao i nakon postizanja konsenzusa od svih zainteresovanih strana o odabranom prijedlogu modela raspodjele, pristupilo izradi prednacrta novog Zakona o pripadnosti javnih prihoda u Federaciji Bosne i Hercegovine.

Realizacija prezentiranih mjera zavisit će prije svega od političke stabilnosti i institucionalne spremnosti nosioca aktivnosti, kao i drugih nepredviđenih događaja, koji bi eventualno usporili i/ili odgodili realizaciju istih.

3.2. Projekcije prihoda od indirektnih poreza na nivou Bosne i Hercegovine

Srednjoročni plan ukupnih javnih prihoda za period 2020. - 2022. godine prati nastavak zabilježenog pozitivnog trenda ostvarenja prihoda i zasniva se na pozitivnim makroekonomskim pretpostavkama.

Konsolidirani plan prihoda u Federaciji Bosne i Hercegovine uključuje plan prihoda Budžeta Federacije Bosne i Hercegovine, kantonalnih budžeta i budžeta jedinica lokalne samouprave, plan poreznih prihoda - doprinosa vanbudžetskih fondova, te plan javnih prihoda ostalih korisnika (upravitelji za ceste, fondovi i sl.).

Od 01.02.2018. godine prihodi po osnovu namjenske putarine za autoceste povećani su sa 0,10 KM/l na 0,25 KM/l. Prikupljanje ovih prihoda vrši se na posebnom podračunu, otvorenom kod Centralne banke Bosne i Hercegovine. S obzirom da još uvijek nije utvrđena metodologija raspodjele između entiteta i Brčko Distrikta, plan raspoloživog dijela za Federaciju Bosne i Hercegovine za ovaj srednjoročni period nije iskazan u okviru ukupne konsolidacije prihoda u Federaciji Bosne i Hercegovine.

Također, potrebno je naglasiti da konsolidacija planiranih prihoda ne odražava cjelokupan plan fiskalnog okvira, s obzirom da nisu obuhvaćeni prihodi javnih preduzeća u Federaciji Bosne i Hercegovine, ukupan dug i primici.

U plan ukupnih prihoda najvećim udjelom ulaze prihodi po osnovu indirektnih poreza. Projekcije ove kategorije prihoda temelje se na srednjoročnom planu ukupnih prihoda od indirektnih poreza na Jedinstvenom računu²⁵, koji u skladu sa svojim nadležnostima priprema Odjeljenje za makroekonomsku analizu Upravnog odbora Uprave za indirektno oporezivanje. Iste su zasnovane na projekcijama kretanja makroekonomskih pokazatelja u navedenom periodu, kao i na historijskom trendu naplate ovih prihoda. Plan prihoda po osnovu indirektnih poreza uzima u obzir i efekte primjene Sporazuma o slobodnoj trgovini između Bosne i Hercegovine i EFTA, kao i efekte adaptiranog sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju EU (SSP), koji je u primjeni od 01.02.2017. godine.

Kako se u skladu sa članom 21. Zakona o sistemu indirektnog oporezivanja („Službeni glasnik BiH“, broj: 44/03) iznos prihoda od indirektnih poreza, koje Federacija Bosne i Hercegovine dobije u raspodjeli sa Jedinstvenog računa, umanjuje za iznos sredstava potrebnih za servisiranje vanjskog duga ovog entiteta, raspoloživi prihodi od indirektnih poreza za korisnike u Federaciji Bosne i Hercegovine će direktno ovisiti i od planiranog nivoa otplate u ovom srednjoročnom periodu.

Prihodi od indirektnih poreza, koje Federacija Bosne i Hercegovine dobije u međuentiteskoj raspodjeli, saglasni su učešću ovog entiteta u prijavljenoj krajnjoj potrošnji, koje je za ovaj srednjoročni period planirano sa oprežnošću, dok su raspoloživi prihodi za budžetsku potrošnju svih korisnika u Federaciji Bosne i Hercegovine uvjetovani i nivoom planiranih

²⁵ Preuzeto od strane Odjeljenja za makroekonomsku analizu Upravnog odbora Uprave za indirektno oporezivanjeu aprilu 2019. godine

sredstava za otplatu vanjskog duga, koji je planiran znatno niže, ako se uporedi sa izvršenjem u prethodnom periodu.

Ukupni projicirani prihodi od indirektnih poreza, koje bi trebali biti doznačeni Federaciji Bosne i Hercegovine u ovom srednjoročnom periodu, kako je vidljivo iz prednjeg tabelarnog pregleda, u prognoziranom BDP-u Federacije Bosne i Hercegovine uzimaju prosječno učešće od 15,5%.

Prema preliminarnom izvještaju Uprave za indirektno oporezivanje, u aprilu 2019. godine, neto naplata prihoda od indirektnih poreza je bila veća za 65,3 mil. KM ili za 13,6%. Neto efekti za prva četiri mjeseca 2019. godine iznosili su 156,9 mil KM, što predstavlja rast od 8,4% u odnosu na neto naplatu u istom periodu 2018. godine.

Glavni generator rasta prihoda u prva četiri mjeseca 2019. godine je PDV, kojeg je naplaćeno 86,4 mil. KM više nego 2018. godini, s tim da se očekuju i veći efekti nakon usklađivanja neusklađenih prihoda od cca 34,2 mil. KM. Pozitivni efekti su ostvareni i u naplati akciza na derivate nafte i putarine, te u naplati prihoda od carina. Prihodi od akciza na duhanske preradevine su u aprilu zabilježili pad od 8,2%, čime je anuliran rast u prvom kvartalu 2019. godine.

Prema projekcijama Odjeljenja za makroekonomsku analizu (u daljem tekstu Odjeljenje) iz oktobra 2018. godine, očekivalo se da će u 2018. godini biti prikupljeno 6.142,6 mil. KM prihoda od indirektnih poreza. Pokazalo se da su projekcije bile relativno oprezne, s obzirom da je naplaćeno više prihoda i to 6.220,8 mil. KM ili više za 78,2 mil. KM. Projekcije su premašene na prihodima od PDV-a i akciza na duhan zbog pozitivnih trendova naplate neto PDV-a u posljednjem kvartalu 2018. godine, te promjene strukture tržišta cigareta u korist uvoznih koja je donijela i promjene sheme naplate prihoda od akciza.

Projektovani iznos naplate neto prihoda od indirektnih poreza za 2019. godinu iznosi 6.452,9 mil. KM što je za 3,7% više nego u 2018. godini. Projektovana stopa rasta prihoda je za 1,1 viša od projekcija Odjeljenja iz oktobra prošle godine. Najveći doprinos projektovanom apsolutnom rastu prihoda u 2019. godini od 232,1 mil. KM imaju prihodi od PDV-a (140,4 mil KM). Slijede prihodi od putarina i akciza sa projektovanim rastom od 35,7 i 35,4 mil KM. Projektovani rast prihoda od carina iznosi 15,7 mil KM. Ostatak godišnjeg rasta prihoda se odnosi na ostale i neusklađene prihode na Jedinstvenom računu Uprave za indirektno oporezivanje.

Projektovani iznos prihoda po vrstama za 2019. godinu čini osnovu za izradu projekcija za period 2020-2022. godine. Projektovani rast prihoda od indirektnih poreza iznosi 176,6 mil. KM, 199,1 mil. KM i 223,9 mil. KM za 2020., 2021. i 2022. godinu respektivno.

I u ovom periodu je PDV najveći generator rasta prihoda, s obzirom na njegovo značajno učešće u prihodima od indirektnih poreza i stabilne stope rasta u skladu sa projekcijama rasta privatne potrošnje (DEP).

Projekcije prihoda za period 2019.-2022. godine prikazane su u tabeli 9. Kako bi se osigurala uporedivost projektovanih i naplaćenih prihoda od indirektnih poreza, projekcije prihoda od indirektnih poreza prikazane su na gotovinskoj osnovi u skladu sa izvještajima Uprave za indirektno oporezivanje o naplati po vrstama prihoda.

Tabela 9.

Vrsta prihoda (neto)	u mil. KM					Projektovana stopa rasta			
	Izvršenje	Projekcija							
	2018.	2019.	2020.	2021.	2022.	2019.	2020.	2021.	2022.
PDV	3.839,00	3.979,50	4.106,30	4.246,50	4.405,00	3,70%	3,20%	3,40%	3,70%
Akcize	1.444,70	1.480,10	1.495,60	1.517,10	1.539,60	2,50%	1,00%	1,40%	1,50%
Carine	286,6	302,3	324,4	348,1	376,3	5,50%	7,30%	7,30%	8,10%
Putarine	620,7	656,4	668,3	681,6	695,9	5,80%	1,80%	2,00%	2,10%
Ostalo	29,7	34,6	35	35,4	35,8	16,40%	1,10%	1,20%	1,20%
UKUPNO	6.220,80	6.452,90	6.629,60	6.828,70	7.052,60	3,70%	2,70%	3,00%	3,30%
Namjenska putarina	-385,9	-410,3	-417,7	-426	-435	6,30%	1,80%	2,00%	2,10%
Sredstva za raspodjelu	5.834,90	6.042,70	6.211,90	6.402,70	6.617,70	3,60%	2,80%	3,10%	3,40%

Izvor podataka: Odjeljenje za makroekonomsku analizu (OMA) UIO BiH, svibanj/lipanj 2019. godine

3.3. Direktni porezi

Zakon o porezu na dohodak ("Službene novine Federacije BiH, broj: 10/08, 9/10, 44/11, 7/13 i 65/13), koji je u primjeni od 01.01.2009. godine, donio je pozitivne efekte u reformi oblasti direktnog oporezivanja, zamjenivši niz drugih poreza koje su plaćali građani, da uključuje oporezivanje dohotka od nesamostalne i samostalne djelatnosti, dohotka od imovine imovinskih prava, od ulaganja kapitala, te od dobitaka ostvarenih sudjelovanjem u nagradnim igrama i igrama na sreću.

Porez na dohodak je prihod koji pripada kantonalnim i općinskim budžetima, tako da 65,54% pripada kantonalnom budžetu, a općinama minimalno 34,46%.

Pored prihoda od indirektnih poreza, u skladu sa Zakonom o pripadnosti javnih prihoda u Federaciji BiH prikupljaju se i drugi porezi, koji uključuju porez na dobit pravnih lica, porez na dohodak, poreze na imovinu i ostale poreze.

Porez na dobit utemeljen je Zakonom o porezu na dobit („Službene novine Federacije BiH", broj: 15/16), a pripadnost i raspodjela utvrđeni Zakonom o pripadnosti javnih prihoda, prema kojem se porez na dobit koji plaćaju banke i druge finansijske organizacije, društva za osiguranje i reosiguranje imovine i lica, pravna lica iz oblasti elektroprivrede, pošte i telekomunikacija, pravna lica iz oblasti igara na sreću i ostala preduzeća uplaćuju u Budžet Federacije, dok je porez na dobit koji plaćaju ostala pravna lica u cjelosti prihod kantona.

U kategoriji direktnih poreza, prihodi po osnovu poreza na dobit predviđaju prosječan srednjoročni rast od 3,86% i prate makroekonomske pretpostavke za dati period.

U komparaciji sa izvršenjima u prethodne tri godine, u kojima je ostvaren prosječni rast od preko 28,0%, uvjetovan efektima novog Zakona o porezu na dobit, predviđa se stabilizacija polazne baze za projiciranje na nivou izvršenja u 2018. godini.

U odnosu na projicirani BDP za period 2020-2022. godina, ovi prihodi uzimaju stabilno učešće od 4,0%, za svaku godinu.

Prateći makroekonomske pretpostavke, predviđeni porast nivoa zaposlenosti, kao i uvođenje do sada neoporezivih izvora prihoda u sistem oporezivanja, prihodi po osnovu poreza na dohodak planirani su sa prosječnim srednjoročnim rastom od 4,17%, te stabilnim projiciranim učešćem od 2,0% u prognoziranom kretanju BDP-a.

Iako je, posmatrajući izvršenje u zadnje dvije godine, došlo do značajnog rasta ove kategorije prihoda za oko 11,0% prosječno, treba imati u vidu da je određeni dio rasta ostvaren i kao rezultat primjene otpisa zatezne kamate na dugovanja javnih prihoda, pa temporalne efekte istoga treba isključiti prilikom projiciranja redovnih tokova. Iz tog razloga je procjena izvršena na gore navedeni način.

3.4. Osnovni statistički pokazatelji i ekonomska kretanja Zeničko-dobojskog kantona

Zeničko-dobojski kanton kao četvrta federalna jedinica, sa površinom od 3.344 km², sa popisanim brojem stanovnika 364.433 prema popisu stanovništva iz 2013. godine, što u odnosu na 2012. godinu, kada je broj stanovnika kantona iznosio 399.485, predstavlja smanjenje od 35.052 stanovnika ili 8,77%. Registrovani poslovni subjekti prema djelatnostima u 2017. godini su: pravne osobe 6.425, jedinice u sastavu pravnih osoba 4.158 i obrt 6.869. U odnosu na 2016. godinu, kada je broj registrovanih poslovnih subjekata prema djelatnosti iznosio: pravne osobe 6.312, jedinice u sastavu pravnih osoba 4.123 i obrt 6.774, primjetno je povećanje poslovnih subjekata u oblasti pravnih osoba za 113, jedinica u sastavu pravnih osoba za 35 i poslovnih subjekata u oblasti obrta od 95 subjekta. Ukupan broj zaposlenih u 2017. godini iznosio je 79.408 osoba, što u odnosu na 2016. godinu, kada je broj zaposlenih iznosio 72.106 osobe, predstavlja povećanje za 7.302 zaposlenih osoba. Broj nezaposlenih osoba u 2017. godini iznosio je 61.801 osoba, što u odnosu na 2016. godinu, kada je bilo 66.202 nezaposlenih osoba, predstavlja povećanje za 599 osoba. Prosječna isplaćena mjesečna neto plaća za 2017. godinu iznosila je 737,00 KM, u odnosu na 2016. godinu, kada je prosječna isplaćena mjesečna neto plaća iznosila 730,00 KM, koja je manja za 7,00 KM. Indeks industrijske proizvodnje za 2017. godinu iznosio je 107 indeksnih poena, u odnosu na 2016. godinu, kada je indeks industrijske proizvodnje iznosio 97,9 indeksna poena, gdje je primijetno povećanje indeksa industrijske proizvodnje za 9,1 indeksnih poena.

Izvoz Zeničko-dobojskog kantona u 2017. godini iznosio je 1.483.111,00 KM i u odnosu na 2016. godinu, kada je izvoz iznosio 1.587.027,00 KM, manji je za 103.916,00 KM. Uvoz kantona za isti period iznosio je 1.642.507,00 KM u odnosu na 2016. godinu, kada je iznosio 1.648.468,00 KM, manji je za 5.961,00 KM. Iz prethodno navedenih podataka može se reći da je pokrivenost uvoza izvozom na području kantona u 2017. godini iznosila 90,3%.

3.4.1. Projekcije indirektnih/neizravnih poreza Zeničko-dobojskog kantona (2018.-2020.)

Prihodi prikupljeni po osnovu indirektnih/neizravnih poreza (PDV-a, carinskih i akciznih dažbina) se uplaćuju na Jedinostveni račun Uprave za indirektno oporezivanje nakon čega se raspodjeljuju kako slijedi:

- Raspodjela na račun rezervi,
- Raspodjela sredstava za potrebno finansiranje institucija Bosne i Hercegovine,
- Otplata vanjskog duga,
- Raspodjela prihoda između entiteta i Brčko Distrikta.

Nakon raspodjele sredstava za otplatu vanjskog duga, preostalo se raspodjeljuje između entiteta i nižih nivoa vlasti. U skladu sa Zakonom o pripadnosti javnih prihoda u FBiH („Službene novine FBiH“ broj: 22/06, 43/08, 22/09, 35/14 i 94/15) prihodi sa Jedinostvenog računa se dijele kako slijedi:

- Finansiranje funkcija Federacije 36,20% ;
- Finansiranje funkcija kantona 51,23%;
- Finansiranje funkcija jedinica lokalne samouprave 8,42%;
- Finansiranje funkcija grada Sarajeva 0,25%;
- Direkcije za ceste 3,90 %.

Tabela 5. Projekcije prihoda od indirektnih/neizravnih poreza za ZDK i općine ZDK (2020. - 2022. godina)

Indirektni porezi	Ostvarenje 2018.	Plan 2019.	Projekcija		
			2019.	2020.	2022.
ZDK ukupno sa općinama	228.720.430	237.528.264	246.808.722	255.430.152	269.613.834
Kanton	192.109.545	199.936.962	207.748.692	215.005.691	226.944.660
Breza	1.315.605	1.264.887	1.314.307	1.360.218	1.435.749
Doboj Jug	359.418	376.624	391.339	405.009	427.498
Kakanj	3.451.767	3.609.902	3.750.944	3.881.971	4.097.531
Maglaj	2.405.161	2.501.349	2.599.080	2.689.870	2.839.234
Olovo	1.132.505	1.184.351	1.230.625	1.273.612	1.344.334
Tešanj	4.509.676	4.187.865	4.351.489	4.503.494	4.753.567
Usora	614.853	622.969	647.309	669.920	707.120
Vareš	958.447	987.749	1.026.341	1.062.193	1.121.175
Visoko	3.564.792	3.763.868	3.910.926	4.047.540	4.272.295
Zavidovići	3.869.958	4.076.536	4.235.810	4.383.774	4.627.199
Zenica	11.282.102	11.715.600	12.173.340	12.598.575	13.298.156
Žepče	3.146.601	3.299.602	3.428.521	3.548.284	3.745.316
Ukupno općine	36.610.884	37.591.302	39.060.030	40.424.460	42.669.175

Izvor: Projekcije radene na bazi ukupnog plana prihoda na Jedinostvenom računuu, preuzetog od strane Odjeljenja za makroekonomsku analizu Upravnog odbora Uprave za neizravno oporezivanje (OMA), travanj 2019. godine.

3.5 .Rizici po projekcije

S obzirom na osnovne postavke projekcija indirektnih/neizravnih poreza i ukupne ekonomske uslove u BiH i u svijetu ostvarenje projektovanog nivoa prihoda od indirektnih/neizravnih poreza u periodu 2020. – 2022. godine je podložno sljedećim rizicima:

- Projekcije prihoda od indirektnih/neizravnih poreza usko su vezane za projekcije makroekonomskih pokazatelja DEP-a. Svako odstupanje ovih parametara od projektovanih vrijednosti predstavlja rizik za projekcije prihoda;
- Slabiji ekonomski oporavak glavnih izvoznih partnera BiH (EU, zemlje CEFTA) povećava nivo rizika za ostvarenje makroekonomskih projekcija, a time i projekcija prihoda od indirektnih/neizravnih poreza u cjelini;
- Uvođenje dodatne namjenske akcize na cigarete bi predstavljalo snažan udar na legalno tržište cigareta i prihoda od akcize. Promjeranje dinamike usklađivanja visine ukupne minimalne akcize u BiH sa minimalnom akcizom u EU nepovoljno bi se odrazilo na cjenovne odnose domaćih i cigareta iz zemalja u okruženju na štetu BiH, što bi u konačnici dovelo do smanjenja domaće proizvodnje cigareta i erozije prihoda od akciza i pripadajućeg PDV-a;
- Eventualne izmjene politika PDV-a u smislu diferenciranih stopa PDV-a, pored fiskalnih gubitaka i makroekonomskih implikacija u smislu distorzija na tržištu, mogu destabilizovati postojeći sistem PDV-a i naplatu prihoda, umanjiti efikasnost rada UIO, opteretiti poslovne subjekte i značajno povećati rizik od prevare;
- Svaka izmjena politike oporezivanja derivata nafte koja bi išla u pravcu povećanja namjenske putarine dovela bi do povećanja jaza u oporezivanju supstituta (dizel i ložulje) i distorzija na tržištu derivata, sa negativnim posljedicama po prihode od putarine.

4. STATISTIČKA STRUKTURA I SREDNJOROČNA MAKROEKONOMSKA I FISKALNA STRATEGIJA OPĆINE VAREŠ

Općina Vareš, kao jedinica lokalne samouprave sa površinom od cca 390,1 km², čije je sjedište u ulici Zvijezda br. 34, teritorijalno je smještena na području Zeničko-dobojskog kantona. Sa svojom površinom Općina Vareš obuhvata 11,67% ukupne površine Zeničko-dobojskog kantona, na kojoj je smješteno ukupno 26 mjesnih zajednica.

Registrovani poslovni subjekti po djelatnostima na području Općine Vareš, prema podacima Federalnog zavoda za statistiku (FZS), na dan 31.12.2017. godine su predstavljani tabelarno kako slijedi:

Tabela 5. Poslovni subjekti po djelatnostima

R.Br.	Djelatnost	Pravne osobe	Jedinice u sastavu	Obrt
-1-	-2-	-3-	-4-	-5-
1.	A. Poljoprivreda, šumarstvo i ribarstvo	7	1	36
2.	B. Vađenje ruda i kamena	4	0	0
3.	C. Prerađivačka industrija	20	5	21
4.	D. Proizvodnja i snabdjevanje/opskrba električnom energijom, plinom, parom i klimatizacija	1	3	0
5.	E. Snabdjevanje/opskrba vodom; uklanjanje otpadnih voda, upravljanje otpadom te djelatnosti sanacije okoliša	2	0	0
6.	F. Građevinarstvo	3	0	0
7.	G. Trgovina na veliko i malo; popravak motornih vozila i motocikla	10	32	51
8.	H. Prijevoz i skladištenje	4	5	13
9.	I. Djelatnosti pružanja smještaja te priprema i usluživanja hrane (hotelijerstvo i ugostiteljstvo)	2	3	29
10.	J. Informacije i komunikacije	2	0	3
11.	K. Finansijske djelatnosti i djelatnosti osiguranja	0	9	0
12.	L. Poslovanje nekretninama	0	0	0
13.	M. Stručne, naučne i tehničke djelatnosti	5	1	2
14.	N. Administrativne i pomoćne uslužne djelatnosti	0	2	1
15.	O. Javna uprava i odbrana; obavezno socijalno osigur.	31	7	0
16.	P. Obrazovanje	6	15	0
17.	Q. Djelatnosti zdravstvene i socijalne zaštite	6	1	1
18.	R. Umjetnost, zabava i rekreacija	9	11	7
19.	S. Ostale uslužne djelatnosti	54	20	12
UKUPNO :		166	115	176

Izvor: Godišnji statistički podaci na području Zeničko-dobojskog kantona, Federalni zavod za statistiku, Sarajevo

Iz tabelarnog pregleda je vidljivo da od ukupnog broja registrovanih poslovnih subjekata, najveći broj je na području: trgovine, ugostiteljstva, prerađivačke industrije, javne uprave i odbrane, te ostale uslužne djelatnosti.

Ukupan broj stanovnika na području Općine Vareš u 2016. godini, prema konačnim rezultatima popisa iz 2013. godine Federalnog zavoda za statistiku, iznosio je 8.892 stanovnika te u odnosu na preliminarne rezultate iz 2013. godine, kada je broj stanovnika, prema projekcijama FZS, iznosio 10.048, primjetan je pad ukupnog broja stanovnika za 1.156 ili 11,5%. U odnosu na komparativne podatke o broju stanovnika iz ranijih godina primjetna je stalna tendencija pada broja stanovnika na području općine Vareš. Od ukupnog broja stanovnika Zeničko-dobojskog kantona, koji iznosi 360.023 stanovnika, procenat učešća stanovnika općine Vareš u ukupnom stanovništvu kantona iznosi 2,45%.

Ukupan broj popisanih domaćinstava je 3.582, dok je broj popisanih stanova 3.676. Broj novorođenih na području Općine Vareš u 2017. godini iznosio je 42 novorođenčadi, od čega je 13 muških i 29 ženskih, dok je broj umrlih, u istom periodu, iznosio 142 osobe. Za isti period to jeste 2017. godine, broj sklopljenih brakova iznosio je 38. Iz gore navedenih podataka, da se zaključiti da Općina Vareš po starosnoj strukturi spada u općine sa starijom populacijom te da je stopa nataliteta trostruko manja od stope mortaliteta.

Prosječna neto plaća na području Općine Vareš za 2017. godinu iznosila je 730,00 KM i u odnosu na 2016. godinu, kada je prosječna neto plaća iznosila 702,00 KM, veća je za 28,00 KM. Međutim, i pored povećanja prosječne neto plaće na području Općine Vareš u 2017. godini, iznos prosječne neto plaće još uvijek je ispod prosjeka neto plaće Zeničko-dobojskog kantona, koja je na nivou kantona u 2017. godini iznosila 737,00 KM i manja je za 7,00 KM u odnosu na 2016. godinu.

Od ukupnog broja radnosposobnog stanovništva, koje se nalazi na evidenciji Zavoda za zapošljavanje, a iznosi 2.405, zaposlenih je 1.314 osoba ili 54,64%, dok je broj nezaposlenih 1.091 ili 45,36%. Od ukupnog broja nezaposlenih osoba u 2017. godini, 47 osoba je sa visokom stručnim spremom (VSS) ili 4,31%, 4 osobe je sa višom školskom spremom (VŠS) ili 0,37%, 311 osoba su sa srednjom stručnom spremom (SSS) ili 28,50%, 7 osoba je sa nižom stručnom spremom (NSS) ili 0,64%, 9 osoba je sa visokokvalifikovanom spremom (VKV) ili 0,82%, 367 osoba je sa kvalifikovanom spremom (KV) ili 33,63%, 23 osoba su sa prekvalifikovanom spremom (PKV) ili 2,1% i 323 osoba su sa nakvalifikovanom spremom (NKV) ili 29,6%. Iz grafičkog prikaza 6. vidi se odnos nezaposlenih osoba u ovisnosti od stručne spreme.

Ukupan broj škola na području Općine Vareš za osnovno obrazovanje je 13, koje je u 2016/2017. godini pohađalo ukupno 501 učenika od čega su 243 ili 48,50% učenice, dok je broj nastavnog osoblja iznosio 63 od čega su 48 ili 76,19% žene. Općina ima jedan srednjoškolski centar koji je u 2017/2018. školskoj godini pohađalo 171 učenika, dok je broj uposlenih osoba iznosio 32.

Na području kulture, umjetnosti i sporta na području Općine Vareš egzistira jedna radio stanica/postaja koja je u 2017. godini emitirala 8.710 sati programa, od čega je 5.110 sati govornog programa i 3.600 sati muzičkog programa, koji su realizirala dva uposlena djelatnika. Općina raspolaže sa kino dvoranom koja je u jako lošem stanju. Na području općine ne postoje profesionalni sportski klubovi niti općina ima profesionalnih sportaša, dok u oblasti sporta egzistiraju jedan karate klub te jedan klub ekstremnih sportova koji su amaterskog karaktera i djeluju kao udruge građana i sekcija taekwondo. Na području općine egzistira jedan Centar za socijalni rad sa ukupno 7 uposlenih, te jedan Dječiji vrtić sa 3 uposlenice.

4.1. Projekcija prihoda Općine Vareš za period 2018. - 2020. godine

Sljedećim tabelarnim pregledom predstavljen je nivo ostvarenih prihoda u 2017. godini, ostvarenje prihoda za period 01.01. - 30.06.2018. godine te projekcije prihoda za period 2020. - 2022. godine.

Služba za finansije, inspeksijske poslove i opću upravu općine Breza je projekciju prihoda i primitaka u DOB-u općine Breza za 2020 -2022. godinu uradila na bazi ostvarenih prihoda u 2018. godini, procijenanih prihoda za 2019. godinu i Projekcija koje su dostavljene od strane Ministarstva finansija za općine Zeničko-dobojskog kantona. Prihodi u 2019. godini će se planirati u skladu sa procjenama Federalnog ministarstva finansija, a na osnovu prognoza koje su izradile: Direkcija za ekonomsko planiranje (DEP) i Odjeljenje za makroekonomsku analizu (OMA) te će zavisiti o daljoj primjeni Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju koji se odnosi na dinamiku smanjenja i ukidanja carina na uvoz dobara koja su porijeklom iz Evropske Unije (EU).

Tabela 7. Projekcija prihoda Općine Vareš

VRSTA PRIHODA I PRIMITAKA	Ostvareno u 2017. godini	Ostvareno u 2018. godini	Budžet/ Proračun za 2019.	Procjena za 2020. godinu	Procjena za 2021. godinu	Procjena za 2022. godinu
-1-	-2-	-3-	-4-	-5-	-6-	-7-
I. PRIHODI OD POREZA	1.394.065	1.783.992	1.826.300	1.766.020	1.834.700	1.936.620
1. Porez na dobit pojedinca i preduzeća	0	0	0	0	0	0
2. Porez na plaću i radnu snagu	60	174	200	200	280	300
3. Porez na imovinu	116.764	357.873	406.300	203.500	211.700	223.500
4. Domaći porezi na dobra i usluge	0	0	0	0	0	0
5. Porez na dohodak	289.892	330.715	347.300	416.300	434.700	455.800
6. Prihod od indirektnih/neizravnih poreza	987.336	1.095.217	1.071.500	1.146.000	1.188.000	1.257.000
7. Ostali porezi	13	13	1.000	20	20	20
II. NEPOREZNI PRIHODI	1.526.694	1.207.078	1.216.100	929.180	955.400	1.018.680
1. Prihodi od imovine	189.232	95.242	88.500	163.920	170.600	179.800
2. Naknade, takse i prihodi od pružanja javnih usluga	1.284.498	1.095.922	1.123.100	746.250	775.800	818.880
3. Novčane kazne	52.964	15.914	4.500	19.010	19.000	20.000
III. TEKUĆE POTPORE (GRANTOVI)	1.940.750	1.873.357	1.220.600	1.156.400	1.112.600	1.118.900
IV. KAPITALNI PRIMICI	0	0	1.200.000	0	0	0
UKUPNO I+II+III+IV	4.861.509	4.864.427	5.463.000	3.851.600	3.912.700	4.074.200

Projekcija prihoda u 2020. godini, koja prema Zakonu o pripadnosti javnih prihoda u Federaciji Bosne i Hercegovine pripadaju općinama, osim što se temeljila na evidentiranom prilivu za period januar/siječanj - juni/lipanj 2019. godine odražava primjenu, kako postojećih, tako i novih i izmijenjenih propisa, zasniva se i na respektovanju relevantnih činjenica sistematizovanih u preporukama Federalnog ministarstva finansija o mogućem trendu rasta prihoda.

U prognoziranju ukupnih prihoda u budžetu/proračunu Općine Vareš najznačajnije mjesto zauzima očekivani priliv i planiranje prihoda od indirektnih/neizravnih poreza. Prognoza priliva prihoda od indirektnih/neizravnih poreza zasnovana je na projekcijama OMA i DEP-a te je u direktnoj vezi sa utvrđenim koeficijentom učešća općine u raspodjeli istih na nivou Federacije Bosne i Hercegovine, gdje od ukupnog procenta prihoda od indirektnih/neizravnih poreza na državnom nivou 8,42% ide za finansiranje/financiranje funkcija jedinica lokalne samouprave na nivou Federacije Bosne i Hercegovine. Od tog procenta na osnovu koga se projicira nominalni iznos, koeficijent učešća Općine Vareš u strukturi raspodjele indirektnih/neizravnih poreza, u odnosu na prethodne godine kada je koeficijent učešća

iznosio 0,471% u 2015. godini, te je za 2016. godinu smanjen na 0,446% što će se, respektivno posmatrano, negativno odraziti na prihode od indirektnih/neizravnih poreza. Iako prihodi od indirektnih/neizravnih poreza u ukupnoj strukturi prihoda Općine Vareš učestvuju do visine od 30%. Prihodi od indirektnih/neizravnih poreza u 2018. su ostvareni u iznosu od 1.095.217,00 KM. Prema projekcijama za 2020. godinu, prihodi od indirektnih/neizravnih poreza će se povećavati u odnosu na prethodne godine, dok se i 2021. i 2022. godine projecira blagi rast prihoda.

Ukupan porez na dohodak za 2020. godinu projeciran je u iznosu 416.300,00 KM i veći je za 69.000,00 KM ili 19,87% u odnosu na 2019. godinu. Prihodi od poreza na imovinu za 2020. godinu, projecirani su u iznosu od 203.500,00 KM, koji su za 49,91% manji u odnosu na 2019. godinu.

Iz tabelarnog prikaza vidljivo je da su ukupno planirani prihodi od poreza za 2020. godinu u iznosu od 1.766.020,00 KM i u odnosu na plan prihoda od poreza za 2019. godinu niži su za 60.280,00 KM ili 3,3 %. Projekcija neporeznih prihoda za 2020. godinu, planirana je u iznosu od 929.180,00 KM i predstavlja odraz višegodišnjeg prosjeka priliva neporeznih prihoda. Oprezna projekcija neporeznih prihoda urađena je na bazi nedorečenosti zakonske regulative u pogledu konkretizacije naplate određenih vrsta naknada, kao i pretpostavljeni privredni rast koji će se prema projekcijama DEP-a uz relativno minoran procenat pada zadržati na nivou 2019. godine.

Tekuće potpore (grantovi) za 2020. godinu, projecirani su u iznosu od 1.156.400,00 KM što je smanjenje za 64.200,00 KM ili 5,26% u odnosu na projekcije za 2019. godinu.

Kapitalni primici, obzirom na turbulentna ekonomska, socijalna, privredna i politička kretanja, nisu projecirani respektivno posmatrano.

4.2. Upravljanje potrošnjom javnog sektora

U ovom poglavlju su sažeta glavna pitanja iz oblasti upravljanja javnim sredstvima i budžetskim/proračunskim reformama na nivou Općine Vareš. Ovakva analiza predstavlja važan element u srednjoročnom planiranju budžeta/proračuna i pruža pregled strukture budžeta/proračuna po ekonomskoj klasifikaciji, a koristi se za određivanje svih strukturalnih neravnoteža, koje se trebaju razmotriti u procesu definiranja prioritetnih rashoda i definiranju gornjih granica rashoda budžetskih/proračunskih korisnika. U ovom dijelu se analiziraju i daju preporuke o strukturi budžeta/proračuna s osvrtom na plaće i naknade, materijalne troškove, grantove i kapitalne izdatke. Na osnovu ove analize i prognoze prihoda, urađene su projekcije budžetske potrošnje po ekonomskoj klasifikaciji za period 2018. – 2020. godina.

Postojeća struktura potrošnje nije optimalna, usljed alociranja velikog iznosa budžetskih/proračunskih sredstava na plaće i naknade, socijalne transfere, te nedovoljne alokacije na materijalne troškove i kapitalne investicije, te je imperativ na menadžmentu Općine Vareš da se odupre povećanju potrošnje van okvira onoga što je fiskalno održivo.

Obzirom da zahtjevi budžetskih/proračunskih korisnika uglavnom nadmašuju raspoloživa sredstva, Vlada Bosne i Hercegovine, Vlada Federacije Bosne i Hercegovine, te Vlada Zeničko-dobojskog kantona je počela implementirati strategiju za ublažavanje efekata krize u 2009. godini i uvela ograničenja potrošnje, koja se prenose u naredno srednjoročno razdoblje, te shodno tome i na projekcije rashoda za naredne tri godine.

U sljedećoj tabeli daju se ukupni troškovi po osnovu rashoda iz budžeta/proračuna i po osnovu prihoda od sopstvene djelatnosti i namjenskih sredstava:

Tabela 8. Projekcija rashoda Općine Vareš

VRSTA RASHODA I IZDATAKA	Ostvareno u 2017. godini	Ostvareno u 2018. godini	Budžet/ Proračun za 2019.	Procjena za 2020. godinu	Procjena za 2021. godinu	Procjena za 2022. godinu
-1-	-2-	-3-	-4-	-5-	-6-	-7-
1. Plaće i naknade troškova zaposlenih	1.191.183	1.603.946	1.594.800	1.597.500	1.647.700	1.718.000
2. Doprinosi poslodavca i ostali doprinosi	103.859	145.000	141.200	142.200	247.700	258.000
3. Izdaci za materijal, sitan inventar i usluge	1.595.447	1.765.213	1.279.200	1.005.700	1.044.800	1.097.000
4. Tekući transferi i drugi tekući rashodi	1.161.117	1.229.075	1.142.800	913.400	887.400	919.600
5. Kapitalni transferi	0	0	0	0	0	0
6. Izdaci za kamate i ostale naknade	18.802	37.603	60.000	50.300	50.300	51.100
7. Rezerve	0	0	45.000	7.000	0	0
8. Kapitalni izdaci	0	0	1.200.000	135.500	135.500	135.500
UKUPNO 1+2+3+4+5+6+7+8	4.070.408	4.780.837	5.463.000	3.851.600	3.912.700	4.074.200

Iz tabelarnog prikaza vidljivo je da u ukupnim rashodima u projekciji za 2020. godinu najveću stavku čine plaće i naknade troškova zaposlenih u iznosu 1.597.500,00 KM ili 41,47% ukupno planiranih rashoda budžeta/proračuna Općine Vareš i zadržane su na nivou prethodnih godina. Plaće i naknade troškova zaposlenih planirani su u tom iznosu, rukovodeći se planom i instrukcijama sa viših dinstanci vlasti. Prateći strukturu plaća zaposlenih, projekcija za doprinose poslodavca u 2020. godini iznosi 142.200,00 KM ili 3,69% ukupno planiranih rashoda budžeta/proračuna. Izdaci za materijal, sitan inventar i usluge planirani su u iznosu 1.005.700,00 KM ili 26,11%, dok su tekući transferi i drugi tekući rashodi planirani u iznosu 913.400,00 KM ili 23,71% ukupno planiranih rashoda budžeta/proračuna Općine Vareš za 2020. godinu. Kapitalni transferi nisu planirani za 2020. godinu. Ostale naknade, a koje se odnose na izdatke za kamate po osnovu kreditnog zaduženja, planirane su u iznosu od 50.300,00 KM. Budžetska/proračunska rezerva je projecirana na 7.000,00 KM, dok su kapitalni izdaci planirani u iznosu od 135.500 u 2020. i naredne dvije godine..

4.2.1. Plaće i naknade troškova zaposlenih u javnom sektoru

Plaće i broj zaposlenih u javnom sektoru Općine Vareš, uz pretpostavku kretanja prosječne mjesečne bruto plaće, dati su u sljedećem tabelarnom pregledu:

Tabela 9. Bruto plaće, naknade troškova zaposlenih i broj zaposlenih

OPIS	Izvršenje 2018	Plan 2019.	Projekcije		
			2020.	2021.	2022.
-1-	-2-	-3-	-4-	-5-	-6-
Bruto plaće	1.380.953	1.329.000	1.353.700	1.400.000	1.460.000
Naknade troškova zaposlenih	222.993	265.800	243.800	247.700	258.000
Broj zaposlenih	59	70	69	68	66
Prosječna mjesečna bruto plaća	1.067	1.140	1.146	1.146	1.222

U Općini Vareš, u narednom srednjoročnom periodu, se predviđa odlazak određenog broja uposlenika u mirovinu i prema tome, projekcije za 2020. – 2022. godinu su pozitivne, to jeste očekuje se blago povećanje plaća i naknada zaposlenih kao posljedica smanjenja broja radnih mjesta te oporavka same ekonomije u BiH.

4.2.2. Doprinosi poslodavca i ostali doprinosi

Pošto je Jedinostveni općinski organ uprave Općine Vareš opterećen sa obavezama za doprinose za penziono-invalidsko osiguranje i zdravstveno osiguranje u skoro dvomilionskom iznosu, projekcija stavke doprinosi poslodavca i ostali doprinosi urađena je tako da ne obuhvata to opterećenje. Na menadžmentu Općine Vareš je da u dogledno vrijeme pronađe način i mogućnosti, i u dogovoru sa svim relevantnim strukturama Porezne uprave uz mogućnost sporazumnog rješavanja, osigura sanaciju dugovanja za prošli obračunski period, te postupne otplate istih. Planskim pristupom i konstantnim uštedama po svim stavkama budžeta/proračuna iznos sredstava predviđenih za ovu svrhu bi se iz godine u godinu mogao sistemski otplaćivati.

4.2.3. Izdaci za materijal, sitan inventar i usluge

Projekcija izdataka za materijal, sitan inventar i usluge za 2020. fiskalnu godinu sačinjena je na način da su u obzir uzete sve moguće mjere štednje po svim stavkama poštujući osnovna načela i principe fer i transparentne poslovne politike općinskog menadžmenta.

Tabela 10. Izdaci za materijal, sitan inventar i usluge

OPIS	Izvršenje 2018.	Plan 2019.	Projekcije		
			2020.	2021.	2022.
-1-	-2-	-3-	-4-	-5-	-6-
Izdaci za materijal, sitan inventar i usluge	1.595.447	1.765.213	1.005.700	1.044.800	1.097.000

Od ukupno planiranog iznosa od 1.005.700,00 KM za materijal, sitan inventar i usluge za 2020. fiskalnu godinu, koja predstavlja 26,11% od ukupno planiranih rashoda budžeta/proračuna Općine Vareš.

4.2.4. Tekući transferi i drugi tekući rashodi

Tekući transferi (grantovi) i drugi tekući rashodi, koji podrazumijevaju davanja u cilju poticaja razvoja, i predstavljaju pokazatelj ozbiljnosti jedne općine u realizaciji svoje vizije razvoja, planirani su u iznosu od 913.400,00 KM za 2020. fiskalnu godinu, što predstavlja oko 20,91% ukupno planiranih rashoda budžeta/proračuna Općine Vareš. Izdaci po osnovu grantova podrazumijevaju izdatke unaprijed definisanom tipu korisnika. Iz navedenog se vidi da bi se tekući grantovi trebali isplaćivati onim korisnicima koji imaju detaljno razrađene programe za određene oblasti interesovanja i djelovanja. Zakonskom regulativom jasno su definirane oblasti koje mogu biti finansirane kroz tekuće grantove. Tu se prvenstveno misli na sportska udruženja, kulturna udruženja i manifestacije i udruženja mladih, zatim na udruženja ili pojedince vezane za poljoprivrednu proizvodnju, te mjesne zajednice. Obzirom na sve obaveze općine i prebukiranost budžeta/proračuna, projekcija budžeta/proračuna za 2020. fiskalnu godinu predviđa iznos grantova navedenim udruženjima od 184.500,00 KM u 2020. fiskalnoj godini, dok bi se razvojem programskog budžeta/proračuna i postepenim prelaskom sa socijalnog na razvojni te uvođenjem strožije kontrole trošenja sredstava i procenat tekućih grantova povećavao u narednom srednjoročnom razdoblju.

U cilju pomoći i zbrinjavanja socijalnih slučajeva i pomoći Centru za socijalni rad u rješavanju istih predviđen je grant u iznosu od 200.000,00 KM, gdje bi se planskim pristupom i izradom socijalne karte općine, jasno izdefinisale kategorije kojima je pomoć Centra neophodna te bi se na taj način adekvatno pristupilo pomaganju istih, kroz različite programe socijalne pomoći uz potpuno transparentno trošenje sredstava izdefinisanim kategorijama.

Ostali dio sredstava u iznosu od 528.900,00 KM od ukupno planiranog iznosa od 913.400,00 KM za tekuće grantove, namjenski bi bio utrošen za sufinansiranje zdravstvene zaštite, podrške medijima, klubovima političkih stranaka, vjerskih zajednica, prevoza učenika, održavanja gradske higijene ulica, te neprofitnih organizacija, udruga proizašlih iz rata, te ostalih pojedinaca i grupa na osnovu podnesenih zahtjeva kroz javni poziv za učešće u javnoj raspravi o strukturi budžetskih/proračunskih sredstava predviđenih za tekuće grantove.

4.2.5. Kapitalni transferi

Kapitalni transferi u koje spadaju ulaganje u obnovu i rekonstrukciju vodnih objekata i infrastrukture u mjesnim zajednicama nisu predviđeni za 2020. godinu.

4.2.6. Rezerve

Rezerve su planirane u iznosu od 7.000,00 KM za 2020., 2021. i 2022. godinu.

4.2.7. Kapitalni izdaci

Kapitalni izdaci su planirani u iznosu od 135.000,00 KM u datom razdoblju.

5. BUDŽETSKI PRIORITETI ZA PERIOD 2020. – 2022. GODINA

Budžet/proračun je glavni instrument za određivanje politika općinskog menadžmenta. Predstavlja sredstvo putem kojeg se strateški ciljevi općinskog menadžmenta provode u usluge, programe i aktivnosti koje su usmjerene ka ispunjavanju socijalnih i ekonomskih potreba građana.

Cilj Dokumenta okvirnog budžeta/proračuna je da pruži kvalitetniji strateški osnov za srednjoročno planiranje budžeta/proračuna i pripremu godišnjeg budžeta/proračuna, kroz povezivanje trogodišnjih projekcija rashoda sa utvrđenim srednjoročnim prioritetima općine. Imajući ovo u vidu, u narednom periodu prioriteti će biti usmjereni na:

- Namjensko trošenje planiranih rashoda, rukovodeći se Zakonom o budžetima/proračunima u Federaciji Bosne i Hercegovine, Zakonom o načinu ostvarivanja ušteda u Federaciji Bosne i Hercegovine, Programom mjerama štednje Vlade Zeničko-dobojskog kantona i Mjerama racionalizacije troškova Jedinственog općinskog organa Vareš te drugim zakonskim propisima, u narednom periodu;
- Planska racionalizacija organa uprave u pogledu broja uposlenih, kroz modele:
 - a) Izmjene i dopune Pravilnika o unutarnoj organizaciji i sistematizaciji radnih mjesta u Jedinственom općinskom organu uprave,
 - b) Stimulativnog i prijevremenog penzionisanja uposlenih u organu uprave,
 - c) Redovitim penzionisanjem i samo nužnim upošljavanjem potrebnih kadrova.
- Orjentisanje na one poslove kojima se jača prihodovna strana društva kao osnovni agregat za planiranje razvojnih, socijalnih i drugih društvenih potreba i obaveza;
- Usavršavanje rada općinske administracije, koje podrazumijeva visok stepen efikasnosti i kvaliteta;
- Poticaj razvoja poljoprivrede u ruralnim područjima, obzirom na značajne, neiskorištene poljoprivredne mogućnosti;
- Uzgoj, zaštita, eksploatacija, te finalna prerada vareških šuma, koja predstavlja bitan preduslov za održiv i konkurentan privredni rast;
- Rudarstvo i metaloprerada;
- Aktivnosti na jačanju i promociji turističke ponude te promociji kulturno historijskog naslijeđa Općine Vareš;
- Razvoj i afirmacija nevladinog sektora, kao paradigme razvoja civilnog društva;
- Poduzimanje mjera za sanaciju područja uništenih prirodnim nepogodama (poplave i klizišta).

Obzirom da prioriteti i zahtjevi budžetskih/proračunskih korisnika nadilaze nivo raspoloživih resursa, obaveza općinskog menadžmenta i Općinskog vijeća je da donese odluke o tome koji su prioriteti u cilju što boljeg korištenja oskudnih budžetskih/proračunskih sredstava u zadovoljavanju velikog broja prioriteta i zahtjeva budžetskih/proračunskih korisnika, s ciljem provođenja dugoročne programske politike.

OPĆINSKI NAČELNIK

Zdravko Marošević